

šega igranja. Glasno pa moramo grajati, da je govoril v narečji. Baš gledališke predstave slovenske so močno vplivale na vsakdanjo govorico našo in celo v nižjem prebivalstvu iztrebile dôkaj ónih barbarizmov, kateri so se govorili še nedavno; zato se moramo kâr najodločneje upreti narečju v dramatiki slovenski in zajedno pričakujemo, da nam ne bode iznova govoriti o tem čudnem pojavu. — Drugi igralci, katerim itak v tej igri ni večjih nalog, zadoščali so. Obilo pohvale so si pridobile skupine, zlasti odhod svatov.

Predstava dné 22. svečana: »Svilnati robeč«. Šaljiva igra v treh dejanjih. Spisal Božidar Borgjoški. Prevél Vaso Petričič ml. — Ta igra nima posebnega dejanja, tudi se razvija kâj počasi in sloni na zgolj slučajnostih. Ako bi dr. Branko Rajič slučajno ne odposlal netočnega telegrama, in si Pavel Zvekič slučajno ne prisvojil napačnega robca, bila bi igra v obče nemožna. Po drugi strani pa treba priznati, da je dvo-govor izredno živahen, pogostoma jako dovtípen, izkratka: igra je zanimiva navzlic nedostatkom svojim. Občinstvu je prijala dôkaj dobro; za uspeh je sevéda zahvaljati zlasti g. *Borštnika* (Pavla Zvekiča), čegar igra in maska je bila res izborna.

Spomenik Vodniku v Koprivniku. Letos bode ravno sto let, odkar je v Koprivniku, kjer je Vodnik služboval prva leta, samostojna lokalija. Zató se je v Koprivniku ustanovil odbor, kateri hoče v ondolni cerkvi Vodniku postaviti dostojen spomenik. Lepi nameri želimo najboljšega uspeha!

Vilharjeva slavnost v Gospiči. Poročali smo že, da je naš rojak F. S. Vilhar, sedaj kapelnik v Gospiči, nedavno praznoval petindvajsetletnico glasbenega delovanja svojega. Slavnost, katero mu je o tej priliki priredilo pevsko-glasbeno društvo »Velebite« v Gospiči, zvršila se je kâr najsjajnejše. Na vélikem koncertu so se pele zgolj skladbe Vilharjeve, potem pa je še nastopil veličasten zbor, katerega je ustanovil Vilhar sam, in iz okolo 70 ženskih, moških in deških grl sta zazveneli dve pesmi, péti takó, kakor pôje zbor Slavjanskega národne pesmi ruske. Umeje se samó po sebi, da so duhovitemu skladatelju in kapelniku čestitali kâr najsrčneje; tudi iz raznih krajev od blizu in daleč je prejel obilo brzogovornih in pismenih pozdravov. — Izvestno ustrežemo bralcem »Ljubljanskega Zvona«, ako priobčimo v prihodnji številki kratek životopis in nekatere črtice o dosedanjem glasbenem delovanji tega slovečega umetnika.

Podpiralna zaloga slovenskih vseučiliščnikov v Gradci je izdala deseto poročilo o svojem delovanji in stanji. Čistih dohodkov z obrestimi vred je bilo v minulem letu 1038 gld. 13 kr., s prištetim prebitkom prejšnjega leta (444 gld. 91 kr.) pa 1483 gld. 4 kr. Troški so znašali 898 gld. 66 kr., med temi za podporo velikošolcem 573 gld. Prebitek znaša torej 584 gld. 38 kr. Glavnica znaša v pismih nominalne vrednosti 7200 gld., v gotovini 300 gld. Odbor je zboroval osemkrat in je rešil 71 (prejšnje leto 97) vloženih prošenj; odbiti sta bili 2, drugim 69im se je dovolila vsota 573 gld. Najmanjša jednokratna podpora je bila 4 gld., največja 15 gld. Podpiranih je bilo 12 (prejšnje leto 19) slovenskih vseučiliščnikov, namreč 7 pravnikov in 5 medicincev. Modroslovca med prosilci to leto ni bilo nobenega. Po deželah jih je bilo 8 s Štajerskega, 3 so bili s Kranjskega, in jeden je bil s Primorskega, Koroškega Slovenca, ki bi bil prosil podpore, to leto ni bilo, in sploh ni bil nobeden vpisan na vseučilišči. Podpiralni zalogi je na čelu velezaslužni g. prof. *dr. Gregorij Krek*, njega namestnik je g. prof. *dr. Bidermann*, tajnik g. *Bogomil Krek*; odborniki so gg.: *Fr. Krančič*, *Anton Schwab*, *Jaroslav Žitek*, *Fr. Gestrin*, *Mihael Munih*.

Dva poljska romana. *Aleksander Głowacki* (Boleslav Prus) je pisal najprej listke za razne časopise; mnogo jih je pisal tudi v »Kurijeru Warszawskem«. Navadni listkarji najrajši plavajo po širokem morji fraz, in res smo se navadili, da od njih tudi ne zahtevamo globokih mislij, niti vzvišenih ali tudi le praktičnih idej. Prus pa je takoj spo-

četka rad širil koristne misli, priporočal delo in varčnost ter učil, kakó draga sta človeku čas in dana mu sila za delo. Rekel je rad kaj proti raznim predsodkom in slabim naklonostim, kot oviram zdravega kulturnega dela. Četudi ta struja ni bila posebno krepko izražena, vendar je bila v poljskem zraku, vedno še precéj gostem, romantiškem, nekako podobna vetriču, ki je le obetal, da bode razganjal romantiško — meglo. Ali globoko ta pisatelj ni sezal, večkrat se je zadovoljeval s površnim smehom — za dobrohotne čitatelje, ki se radi — smejejo.

Potem je pisal kratke povesti — s kako vodečo mislijo. Taki so »Listy ze starego obozu« (tabora), v katerih dobro riše neke smešnosti malo omikanih ljudi. Tudi: »Kłopoty babuni« (skrbí stare matere) imajo veliko, toda nižjega humorja, ki prehaja časih naravnost v karikaturó in sevéda ni več izraz — življenja. Bolj se približava življenju drugo delo »Pałac i rudera« (1875.); tu riše mislitelja, kateri bi mogel odkriti kaj jako koristnega za človeštvo, ali nima podpore in — propada. Toda vse te misli in težnje so še premalo jasne, premalo celotne: premalo govore ljudje in dogodki, preveč pa pisatelj — sanjari.

Tudi druge nasledujoče povestice še niso dovršene, čeprav se trudi pisatelj, da bi mislil in opazoval realneje, in tem mislim in opazkam dajal umetniški oblik v povesti, kar se mu pa večkrat ni posrečilo (prim. Chmielowskiego: »Zarys literatury polskiéj z ostatnich lat szesnastu«; Wilno 1881. str. 141—45.).

Širšo nalogo si je postavil v dveh romanih, o katerih bodem nekoliko izpregovoril, ker v njih pisatelj kolikor toliko izrazito riše poljsko življenje in težnje njegove.

1. »Placówka (predstraža), powieść, wydanie trzecie przejrzone, Warszawa 1889.« — Józef Ślimak ima majhno posestvo pri reki Białki na griči: deset orál zemlje, ženo in sinova Jędrka in Staska, deklo in hlapca Owczarza. Najemal je še druge delavce, toda vsi, posebno domači ljudje, bili so pridni, saj so vedeli, »že jak pan jest po to, ażeby bawił się i rozkazywał, tak chłop jest po to, ażeby karmił innych i siebie (11).« Prepriden pa gospodar vendar ni: rad bi spal, ko treba orati, in tudi zemlja se toži nánj, da ji komaj za desetih let dá počitek in jo slabo gnojí. Zató se pa kaže glina izpod črnice.

Grašćákov svak je liberalec, pravi »farmazon« (prosti zidar) in demokrat.

Ślimakova žena nagovarja moža dve, tri leta, da bi prikupil govedčce in zakupil še loko od graščáka. Jako lepo je opisano, kakó kupujejo kravo; pogajajo se zánjo dolgo, dolgo in jako pametno — kakor pri nas — pri kupici žganja, také pametno, da kupec Ślimaku napósled ponuja več, nego zahteva, da se kolneta in objemata, dokler se kúp ne sklene v polni pijanosti. Drugi dan pa gre Ślimak s sinovoma h graščáku, da zakupi loko. Gospá ga vpraša, ali sta to njegova dečka?

— Naša sta, jasna gospá.

— Torej pošiljaj mi ju; učila se bodeta čitati pri nas!

— Saj ne utegneta pri nas, jasna gospá! Starejšega vedno potrebujemo domá . . .

— Torej pošiljaj mlajšega.

— Tudi ta že svinje pase . . .

Čisto kakor časih pri nas, kaj ne? In ko se graščák nič ne pogaja in ponuja na prodaj loko prav ceno za 120 r. s pogojem, da ne bi vprašal žene za svét, Ślimak neče, dasi bi moral samó za zakup na leto plačevati 70 r. Misli si, da bodo kmalu delili gospodske zemlje med knete, sicer ne bi loke graščák ponujal na prodajo — toli cenó. Ta misel se mu zdi še verjetnejša, ko pridejo mérci merit železnico, Ślimak jim prodaja kokoši, maslo in sicer prav dobro.

Nekoliko romantiška je Zoska: popolnoma ni pametna, zvečer prihaja in pušča dveletno svojo hčerico — Owczarzu.

Graščák pozimi vabi góste: veselé se in plešejo, po cesti pa se tiho pripelje žid, gleda in — misli, potem pokliče lakéja, da ga naznani gospodarju; ne boji se, da ga ne vzprejme, saj ima nemške naseljenike, za katere bode kupil graščino.

— Sedaj plešejo, odgovoré židu.

— To je ravno dobro.

— Szlachcic ne pusti plesa zaradi računov.

— Bode pa prodal brez računov.

In res: szlachcic ne utegne napisati kupoprodajnega ugovora, zato ga spiše ta žid Nirszgold: szlachcic samó hitro, hitro podpiše, da ne bi se srdil dragi gost pan hrabia (grof), ako bi ga gospodar dolgo pustil samega. Ali žid mrmrá:

— Za leto dnij bode imel (grof) večjo težavo — s svojimi upniki.

Gostje pa plešejo do večerje in po večerji brez konca in kraja.

Drugi dan pa že kupujeta dva Nemca od Šlimaka posestvo; rada bi postavila na njegovem griči málin na veter. Šlimak neče dati svoje zemlje: ne boji se hudih groženj Nemcev, da jo bode m o r a l prodati. Vé pa, da ga bodo grizli ti nemški sosedge, in skoro mu je žal, da zemlje ni prodal, ali odločnejša žena mu pravi:

— Ne bodete ne dočakali tega, vi in ti švabi! . . . In če mi je pasti mrtvi, če bi me že zakopali v grob, izrijem se iz zemlje, in ne dam, da se stori krivica otrokom!

Ženina odločnost ohrabri tudi možá, in odloči se, da ne pojde odtod, akotudi bi ga hoteli razsekati na drobne kósece. Ali szlachcic naznani v tem ves truden in zaspán milostivi svoji, da je graščino prodal — židu.

— Hvala Bogú, da pojdemo vender odtod, odgovorí gospá.

Čez teden dnij sta bila graščák in njegova žena že — v Varšavi, ali v grádu se je prodajalo (in kralo) vse — do oken. Pridejo Nemci: sekajo gozd, kopljejo kamen, vse delajo skupno. Toda zaupna njih možá, stari in mladi Hamer, osleparila sta jih. Stavijo si hiše, velike, lepe, čiste; vsaka ima pòd in kuhinjo posebe. Šlimak tudi njim prodaja marsikaj, ali to vaščanom ne prija. Celó babe govoré: »Res je milosrčni Bog povsod jeden, ali vender je to grda reč.« Železnico delajo. Hamerja si služita tu veliko, toda Šlimaku ne dajeta dela, ker jima neče prodati zemlje. Bliža se železnica: »Za nekaj let se bode vozilo po nji vsak dan na stotine vóz hitrih kakor ptice; vozili bodo ljudi in blagó, bogaté bogatine, siromašdè siromake, krepèè mogotce, zatiraje slabotnike, širé mode, množé zločine, kar se vse skupaj zóve — omika.« In res, s prvim vlakom se začenjajo tatvine, prej neznane v okolici, vso trgovino pa si prisvojé — Nemci.

Šlimak mora prodati kravo, ker nima sedaj dosti paše. Hamer pa ga zopet nagovarja, naj prodá zemljo, katera je Nemcu neizogibno potrebna, ali Poljak neče, četudi ga Hamer ošteva: »Ponujam mu sto rubljev za orálo, nezaslišano cenó, ali on mi baja, da drugje ne bi mogel živeti . . . Verfluchter!« Tatvine se množé, kradejo posebno Nemcem, ali tudi Šlimaku ukradejo konje. Gospodar dolží Owczarza in ga iztira iz hiše s hčerico Zoškino: gré, išče kónj, in oba zmrzneta. — Čitatelj pač vidi, da je vse to preromantiško-sentimentalno pretirano: na odločnega Poljaka in njegovo ženo se valí nesreča za nesrečo. Domačini bežé ali pa umirajo (tudi žena umrje), napósled še pogorí. V nesreči mu tuji naseljeniki nekaj pomagajo, vaščanje pa ne, ker je prijatelj Nemcem. V največji stiski ga tolaži župnik, mirí s sosedi, in prejšnji njegov največji sovražnik (Grzyb) mu daje celó sestro za ženo in 15 orál zemlje. Hamer pa mora prodati graščino Poljakom.

Zmagal je Poljak Nemca — vsaj v romanu.

Kompozicija je naravna, neprisiljena, pripovedovanje živo, značaji so precčej — ali ne dosti tipiški, le — nesreče je nekoliko preveč. Čitatelju je posebno žal o. ločne Šlimakove žene, katera je do zmage pomogla — največ. Znane so pa tudi res poljske žene, da se znajo boriti. Da bi le energijo svojo rabile vselej pametno in spoznavale, od k o d jim grozi največja nevarnost!

Dr. Fr. J. Celestin.

(Konec prihodnjič.)

Listnica. — Ljuboslav (II.)

»Glej! iskrica je mala
Tje v slamno streho pala,
Požar je vstal strašun;
In plamen zmir naraša,
Vse, vse bo ognja paša — «
— — — — —
Prav res: ko pride dan,
Celó ta pesem Vaša! —

Črtomir. »Pretekla so mi sreče leta,
Sedanost moja je brez cveta,
Prihodnjost malo mi obeta« —

kakor kažó vse pesmi, na pesniškem polji celó nič! — Germanovič.

»Moje je nebo ljubezen,
Angelji roke cvetoče
Drage moje Josipine,
Ko mi gladi čelo vroče.« —

Hm, hm! — Rafael, Sonetje! Groza! In celó taki: »Oj, hiša rojstna, hiša mojega očeta«, in »Al' mene up golj'five sreče je izvabil,« to je prav tisto kakor: »O Vërba! srečna drága vás domáča« . . . samó nekoliko — drugače! — A—r. Oblika poslanim pesmim je slaba, tudi pogrešamo pri vsaki krepkega konca. Vender ni nemogoče, da bi nam kdáj ne poslali lepšega građiva. — K—v. Zakaj spočetka poslanih črtic prebirate baš Arnimove »Kronwächterje«, tega nam ni móči umeti. Sicer pa ne mislite, da so takšni aforistiški spisi že — poezije v prozi! — Pošiljatelju povesti »Odpustek«: Motiv te povesti bi morala porabiti spretna roka, in potem bi ne bila napačna. V tej obliki ni za natisek. — Pošiljatelju razprave »Vzporedba národnih pravljic, katere nam pripovedujejo o treh bratih«: Spis je premalo korenit in zanimiv, da bi ga mogli priobčiti. — M. K. (»Zimski dan«) takisto. Poleg tega je bil zimski dan popisán že stokrat in stokrat. — J. K. V noveleti »Pozabljeno« pogrešamo potrebne karakteristike, mimo tega so posamični prizori nemožni. Morda nam pošljete kaj boljšega. O pesniškem građivu o priliki pismeno. — Mihajlov (»Škoda ga je«): Najbolj je bilo izvestno škoda truda in popirja! — J. Č. »Misli vaškega godca« nam ne prijajo; zlasti óne štirivrstne poskočnice ne sodijo v leposloven list. Nekoliko národnega blagá o priliki. — J. F. (»Oderuhova smrt«); Zakrajan: Nerabno.

G. g. pošiljatelje národnih stvarij prijazno prosimo, naj nam blagovoljno oprosté, ako njih stvarí še niso prišle na vrsto. Kakor je razvidno iz denšnjega lista, priredili smo posebno predalo, kjer hočemo priobčevati národno blagó, kolikor nam hode dopuščal prostor.

Nova češka opera. Skladatelj Bendl piše novo opero »Ditě Tábora« za národno češko gledališče; libreto je spisala Eliza Krasnohorská. Ta opera se boode predstavljala o letošnji deželni razstavi.

Dva poljska romana. (Konec). 2. Lalka, powieść w trzech tomach, z portretem autora, Warszawa 1890. — Neke ženske so brez duše in srca: stanovski predsodki n. pr. stanovska tesnosrčnost in »bon ton« je vse njih življenje. Taka ženska je kakor otroška igračka lila ali punčika (poljski: lalka): odpira usta, vrtí oči in se klanja, kakor ji velí ta »bon ton«. Ali gorjé človeku, ki ljubi takšno lilo in pričakuje duše, srca, ljubezni — od junakinje tega romana!

Začenja se roman 1878. leta. Junak mu je trgovec z galanterijskim blagom Stanisław Wokulski. Bil je izprva pomočnik v trgovini z delikatesami, potem se je začel strastno učiti, napravil izkušnje (privatist), potem vse pustil in potoval celó do — Irkutska (!), vrnil se in se oženil z vdovo svojega principala, trpel in delal mnogo — do ženine smrti. Potem je v gledališči videl lepo aristokratko, gospodičino Izabelo pl. Lęcko in se strastno zaljubil v njo. Da si pribori bogastva, gré na Bolgarsko; Rzecki, star poštenjak, bivši poljski častnik v ogerski vstaški vojski leta 1848., vodi mu trgovino. Vrača se bogat: delal in trpel je vse — za Izabelo. Nje oče je bil prej bogat, živel v Parizu, zahajal celó na dvor Napoleona III., potem Viktorja Emanuela, ki se je celó udvarjal hčeri njegovi. Potem je precěj osiromašil, in višji svet ga je zapuščal. Bolí ga vse to, hči pa izprva ne misli veliko o tem: »zánjo ni bilo letnih dób, cvela je le večna pomlad, polna prijetne svetlobe, živih cvetic in dišav.« Zánjo ni bilo dneva, ker je šla često spat ob osmih zjutraj, »da v resničnem spanji nabere sil za spanje življenja.«

Vender potrka na vrata tudi surova resničnost. Lęcki ima samó jedno hišo in veliko potreb. Prodaja staro srebró, in kupuje ga — Wokulski, ali takó, da izprva Lęcki tega ne vé. Wokulski snuje društvo »za trgovino s cesarstvom«, t. j. z Rusijo, v katerem bi imela aristokracija večino glasov, t. j., on bi vse vodil in plačeval 15% od glavnice. Izabela zvé, da je pokupil njih srebrnino in ga — prezira. Ali on jo ljubi strastno, brezumno — pravi moški Käthchen von Heilbronn! Muči se, odbija misel o nji, vender govori: »Ne morem se je odreči!« Srečen je, da jo more videti na véliki petek v cerkvi in ji žrtvovati za — sirotišče.

Društvo za trgovino z Rusijo je osnovano, Wokulski ga vodi dobro in — smé v varšavske aristokratske salone. Hoče prebuditi poljsko podjetnost in govori naravnost, da »poljske« tvornice niso poljske, temveč nemške, židovske, šireče germanizacijo. Aristokracija mu rada pomaga, ker dobiva velike odstotke, ali svoje energije nima: »bolezen volje se je doteknila nje.« Nje odvetnik in Wokulski vrtita jo, kakor hočeta. Ali v ljubezni W. nima sreče, čeravno se muči in kupuje celó konja za dirko, samó ker misli, da je to milo nji; dvoboji se; kupuje hišo Lęckih, daje 30 tisoč več, nego je vredna, vse zaradi nje; plačuje Lęckemu večje odstotke, nego jih nosí glavnica njegova v društvu za trgovino z Rusijo (10.000 daje od 30.000 glavnice). V društvu poljskem mnogo govoré o Wokulskem, in to zanima tudi njo, četudi ji je neprijetno, ko začenja »svet« govoriti, da jo on — obožava.

Slavni Rossi igra v Varšavi in Izabela je kar zaljubljena v njo, a Wokulski mu mora prirejati ovacije v gledališči. Izabelin strijčnik, Starski, razgovarja se z njo angleški, (Wokulski se je bil radi nje naučil tudi temu jeziku), da odpotuje Wokulski, ki čuje razgovor, v Pariz samó da bi pozabil — njo. Tam ga najbolj zanima na pol neumen profesor Geist, ki misli, da je našel, kakó bi se zmanjšala specifiška težina kovin, in bi se potem ljudje lahko vozili — po zraku. Hoče pozabiti Izabelo, delati z Geistom, in — beži v Varšavo, dobivši od Lęckega pismo, potem na deželo, kjer je Izabela, Starski,

lepa vdova Wątownska. Srečen je, ali некоč se vozijo zvečer, in on zapali vžigalico, da bi zanetil cigareto, pa vidi Starskega in Izabelo — samó jeden trenutek . . .

Izabela gré k svoji rodbini, Wokulski v Varšavo, kjer ga dobri Rzecki seznaní bliže z lepo vdovo Stawsko, osebo romantiški-sentimentalno-nejasno. Wokulski rad poséda pri nji in jo celó brani pred sodnikom, ko jo zatoži grda baba, da ji je ukrala lilo (punčiko); brani jo uspešno, da stari poslovodja Rzecki iznova veruje, »da dobri ljudje prej ali pozneje dobé pravico.« Ali ta dobra volja starčeva izgine précej, ko zvé, da prodaja Wokulski vso trgovino — židom, »ki nas takó dušé, takó iztiskajo iz vseh mest, takó ,odkupujejo', da je res težava ž njimi.« Wokulski pa pravi, da smo si samí krivi, ako so židje taki. »Goneči vse, kar je boljšega, napravili smo umetni podbor in si najslabše vzgojili (III. 103).« Prodaja pa pôsel židom, ker ga drugi ne bi kupili: bogati aristokratje dajó židom denarje in jemljó odstotke od njih, ali samí nečejo tržiti. To boli tudi Wokulskega: dobro čuti, do je visoki gospódi le orodje, ne človek. Tudi Izabelo bi mu dali, in ona bi ga vzela, kakor sáma velí, toda slobode svoje ne bi prodala. Prihaja k Leckemu, k nevesti svoji, ali — navadno je ni domá. Wokulski sanjari, a žid Szlangbaum dela, hoté prevzeti vse tržne pôsle njegové; »sanjarski poljski sistem se umiče židovskemu, ker so židje potrpežljivi in genijalni.« Takó sodi dr. Szuman, omikan žid, obsoja poljske moške in tudi ženske: »oné so vredne prav toliko, kakor moški; Wokulski bi mogel biti za deset let milijonár in moč v našem kraju, ali ker je zvezal usodo svojo z gospodičino Lecko . . . izgubí imetek.«

Nevesta Izabela hitro pozabi Wokulskega, zaljubivši se v pustega italijanskega goslarja Molinarija, ki se pa ne zna ponašati in je končno v salonih in le zató tudi zánjo — nemožen. Wokulski vidi in vé vse to — in prosi Izabelo, da bi smel nádejati se ter ji dá svoj »amulet«. Lecki, Starski, Izabela in nje ženin Wokulski se peljejo v Krakov. Lecki spí, Wokulski pa se dela, kakor bi spal in posluša, kakó se Starski roga njegovemu amuletu, katerega sta bila Izabela in on prej našla pri neki priliki, ko ga nista iskala, na prsih. Šele sedaj se odpró Wokulskemu očí. Izstopi na postaji, léže pred vlakom na relse, ali odtegne ga stražnik. »Ko ga je vse izdalo, ostala mu je zvesta zemlja (na kateri je ležal), prost človek in Bog!«

Vrne se v Varšavo in péša čimdalje bolj. Drugi delajo, vender takó, da je knezu, glavnemu članu društva za trgovino z Rusijo, preveč in da stopi iz društva, govoreč: »Kar sem delal, delal sem ne za dividendo, nego za nesrečni kraj . . . Hotel sem vlti v naš krog nekaj sveže krvi, nekaj svežih nazorov, ali priznati moram, da sem izgubil igro, in Wokulski ni kriv temu . . . Nesrečni kraj!« Wokulskega celó lepa in — ljubeča Wasowska ne more prebuditi. Hipoma izgine ta človek »široke duše, to budálo, poljski romantik.« — Govorili so le, da je kupil dva naboja — dinamita, in da je potem v neki podrtini, blizu katere so ga videli, dvakrat strašno počilo kakor strela, in od štirih strani podrtine so se razrušile tri.

Lecki umrè, a Izabela gré — v samostan. —

Ali ni vse to nekoliko preromantiško? Z jedne strani pisatelj priznava to sam, z druge bi vse to rad zapisal na račun fatalizmu: »Marijonetke . . . vse le marijonetke! . . . Zdi se jim, da delajo, kar hoté, ali delajo samó, kar jim zapoveduje prožina, takó slepa, kakor so sáme . . .« Pisatelj torej meša tu dvoje, romantiško pretiranost čustev in mireči — fatalizem nekako takó, kakor bi hotel kdo mešati ogenj in vodo. Zató so v »Placówki« značaji in dogodki bolj prosti, jasni, izraziti. V tem drugem romanu pa gospoduje ali romantiška pretiranost, ali pa óna meglenost v risanji značajev, ki ne daje, da bi stopali pred nas živi ljudje, društveni tipi. — Ravno Izabela in Wokulski nista taka, da bi ju smeli imenovati tipiška. Druge osebe so se pisatelju bolj posrečile,

ker niso — pretirane. Ali tudi tu škodi celotnemu vtisku in uživanju prav to, da človek ne vé in ne čuti dovolj, ali so osebe vzete iz življenja ali pa so tudi le marijonetke, katere se sučejo po volji pisateljevi. Brez dvojbe so v romanu videti sledi opazovanja življenja in človeškega srca, ali vse to ni takó pretkano in oživljeno, da bi bila slika jasno določena. Marsikaj je vpleteno, kar za oznako oseb in dogodkov ni potrebno. Tudi je kompozicija sama v tem malo srečna, da se prerado ponavlja »pamietnik starega subjekta«, kjer pripoveduje Rzecki dogodke, toda čitatelj bi pač rajši videl dogodke, kako se neposredno vrše v živi dramatiški povesti.

Jezik je lep, dvogovor živ, lasek, dasi v obče sevéda ni dovolj karakteristiški. Čitaje »Lalko«, mislil sem si večkrat, kakó dobro bi bilo, da se je pisatelj ogibal ónega anekdotskega značaja in nepotrebne obširnosti, ki celotni vtisek — le kvári. Marsikaj je mogel pisatelj narisati odločneje, n. pr. tudi misel o Poljaki, »že jestešmy narodem so marzycieli« (da smo národ sanjarjev, III. 282.) ali o židih, »da bodo svet zavojevali in celo ne z razumom nego szachrajstwem (barantijo) in brez značajnostjo (III. 291.)«

Tudi po vsebini sta oba rómana jako zanimiva za nas Slovence: prvi nam kaže borbo Poljaka na prednji straži, drugi pa borbe in neuspeh izvestno prav zató, ker skozi romantiško meglo premalo sije toplo, oživljajoče solnce umetniške resnice, posnete iz življenja radosti in bojev. —

Dr. Fr. J. Celestin.

Priloga današnjemu listu. Čestite p. n. naročnike uljudno opozarjamo na pridejani »Imenik založnih knjig in zvezkov Národne Tiskarne.«

Listnica. — Miroslav P. Daleč ste posegli: kár najživeje pripovedujete, kakó so Rimljanje ugrabili sabinska dekleta:

»V potocih tekla kri nocoj
V Tiberovo je vódo:
Srdit Sabini bili boj
So za devic usodo.«

(Bralce svoje posebno opozarjamo na aliteracijo, ki se toli lepo sliši v poslednjih vrsticah.)

»Vzel je Sabinom mladi cvet
Rimljan, devic cvetočih;
Vzel cvetje je bodočih let,
Vzel sadje let bodočih.«

(Iznova moramo opozarjati na prelepo gradacijo v tej kitici.)

»A to ni srčen bil Rimljan,
In niso bili to Sabini —«

strmé čakamo, kdo je bil vender óni grozovitnik —

»Sovrag nevsmiljen in strastán
Se bije s Slave sini.«

Umejemo, primera je! Bog Vam jo oprósti! Vsekakor bi pa radi vedeli, kdo so vender te Sabinke, ako óni Rimljanje niso Rimljanje in Sabini ne Sabini?

»Srcá in duha zmožnosti
Cvetó samó v slobodi:
Kdor te nam dévice vmorí,
Zla nas tužni usodí.«